

Моя профессиональная
карьера

ISSN

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER

ISSN

2782-4365

Проверить
номер:

Научно-образовательный электронный журнал

ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА В XXI ВЕКЕ

Выпуск №75-2 (том 2)
(июнь, 2026)

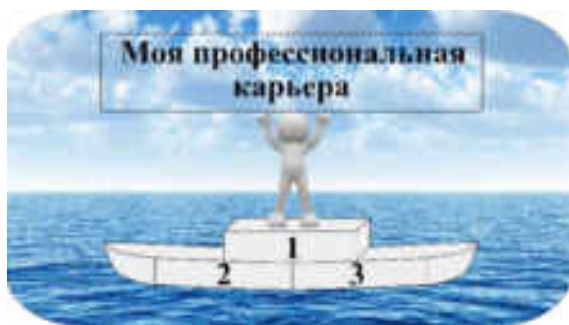

Google
Scholar

Периодичность выпуска: 1 раз в неделю

Сайт: mpcareer.ru/oinv21veke. Почта: obrmprcareer@mail.ru

Международный научно-образовательный
электронный журнал
«ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА В XXI ВЕКЕ»

ISSN 2782-4365

УДК 37

ББК 94

**Международный научно-образовательный электронный журнал
«ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА В XXI ВЕКЕ». Выпуск №75-2 (том 2) (июнь,
2026). Дата выхода в свет: 15.06.2026.**

Журнал объединяет авторов на территории стран СНГ и помогает обмениваться передовыми научно-образовательными исследованиями.

Содержит научные работы отечественных и зарубежных авторов по экономическим, техническим, философским, юридическим и другим наукам.

Миссия научно-образовательного электронного журнала «ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА В XXI ВЕКЕ» состоит в поддержке интереса читателей к оригинальным исследованиям и инновационным подходам в различных тематических направлениях, которые способствуют распространению лучшей отечественной и зарубежной практики в интернет пространстве.

Целевая аудитория журнала охватывает работников сферы науки и образования (педагоги, учителя, ученые, преподаватели, научные сотрудники, бакалавры, магистранты, аспиранты).

Материалы публикуются в авторской редакции. За соблюдение законов об интеллектуальной собственности и за содержание работ ответственность несут авторы работ. Мнение редакции может не совпадать с мнением авторов научных работ. При использовании и заимствовании материалов ссылка на издание обязательна.

© ООО «МОЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ КАРЬЕРА»

© Коллектив авторов

Гурбангулыева Сельби ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ РУССКОГО И ТУРКМЕНСКОГО ЯЗЫКОВ КАК ФАКТОР МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАЦИИ В ЦЕНТРАЛЬНОАЗИАТСКОМ РЕГИОНЕ	286
Myratdurdyeva Aygozel, Bashimova Mahri, Gutlyev Ysmayyl TÜRKMENISTANDA STARTAPLARYŇ ÖSÜŞI WE MÜMKINÇILIKLERI	291
Nurmyradov Agamyrat, Hojanepesova Aylar ONLAÝN PLATFORMA ÇÖZGÜTLERINIŇ MALIÝE NETIJELILIGINE WE BIZNES STRATEGIÝASYNA TÄSIRI	297
Б.Рахмонов ИНТЕРАКТИВНЫЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ ПЛАТФОРМЫ: ПРАКТИЧЕСКИЙ ПОДХОД К ПОВЫШЕНИЮ КВАЛИФИКАЦИИ УЧИТЕЛЕЙ	301
Jabbarov Ravshanjon G'ulomovich FIZIKA DARSLARIDA RAQAMLI TA'LIM RESURSLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH	312
Jabbarov Ravshanjon G'ulomovich ZAMONAVIY TRANSPORT VOSITALARIDA SENSORLAR VA FIZIK HODISALAR	317
Kulyyeva Oguljeren, Kulyyeva Gurbangul ADAM MAÝASY STARTAPLARYŇ ESASY ÖSÜŞ HEREKETLENDIRIJISI HÖKMÜNDE: GYSGAÇA SYN	323
Madaminova Nodira Musliddin qizi EDUCATIONAL SESSION FOR NURSES ON MAGNETIC RESONANCE IMAGING	328
Mahmudov Shohruh Alijon o'g'li, Zaxriddinova Oyazimxon Baxromiddin qizi INGALATION NARKOZNING KLINIK QO'LLANILISH XUSUSIYATLARI	335
Sultonov Aminjon Axadovich, Madatov Mirkomil Abdirofiyevich, Shukurillayev Umidjon Bahodir o'g'li, Toshniyozov Adxam Sobirjon o'g'li OG'IR BETON TARKIBINI ISHQORIY AKTIVATORLAR VA FAOL MAYIN TO'LDIRUVCHILAR YORDAMIDA OPTIMALLASHTIRISH	341
Утанов Ё.С., Эргашев К.Г. СРАВНИТЕЛЬНОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ ЭНЕРГОЭФФЕКТИВНОСТИ СИСТЕМ ЧИЛЛЕР-ФАНКОЙЛ И VRF В ЭКОГОРОДАХ	350
Maxsudova Ozoda Ro'zimat qizi IJTIMOIY TARMOQLARDAN FOYDALANISHNING O'SMIRLARNING RUHIY SALOMATLIGIGA TA'SIRI	373

Teacher: Kulyyeva Oguljeren

Student: Kulyyeva Gurbangul

Название публикации: «ADAM MAÝASY STARTAPLARYŇ ESASY ÖSÜŞ
HEREKETLENDIRIJISI HÖKMÜNDE: GYSGAÇA SYN»

Gysgaça Sözbaşy (Annotasiýa)

Bu makala adam maýasynyň startaplaryň üstünliginiň esasy şerti hökmündäki ornuny öwrenýär. Ösüp barýan ykdysadyýetlere, hususan-da Türkmenistana aýratyn üns berilýär. Becker we Schultz tarapyndan işlenip düzülen Adam Maýasy Nazaryýetine, Resurslar Esasly Garaýşa (RBV) hem-de Şumpeteriň telekeçilik nazaryýetine daýanyp, bu işde esaslandyryjy toparyň bilimi, başarnyklary, tejribesi we sosial arabaglanyşygy firanyň iň gymmatly we strategiki taýdan möhüm baýlygy bolup durýandygy subut edilýär. Barlaglar şuny tassyklaýar: adam maýasy diňe bir innowasiýa prosesine goşant goşýan faktor däl-de, eýsem onuň binýady bolup durýar.

1. Giriş

Täze kärhanalaryň näme üçin üstünlik gazanýandygy ýa-da şowsuz bolýandygy baradaky sorag onlarça ýyl bäri alymlar we syýasatçylar tarapyndan öwrenilýär. Irki düşündirişler maýa goýumyna, bazaryň möwsümine we täze tehnologiýalara ünsi jemleýärdi. Emma häzirki döwrüň barlaglary has möhüm jogaba geldi: firany guran adamlar.

Adam maýasy — adamlarda jemlenen bilimler, başarnyklar, karar bermek ukyby, döredijilik we gatnaşyk geçirijiligi — startaplaryň diri galmagy, ösüşi we innowasiýa çykyşy bilen iň yzygiderli baglanyşykly görkeziji bolup durýar.

Bu ösüp barýan ykdysadyýetler üçin aýratyn wajypdyr. Sebäbi döwlet edaralarynyň boşlugy, gowşak maliýe bazarlary we infrastruktura ýetmezçiligi şertlerinde startup adam maýasynyň ejizligini maliýe serişdeleri arkaly ýapyp

bilmeyär. Şeýle gurşawda esaslandyryjy toparyň akyl we sosial mümkinçilikleri artykmaçlyk däl-de, ýaşamak şertidir.

2. Nazary Esaslar

2.1 Adam Maýasy Nazaryýeti

Adam maýasynyň ykdysady üýtgeýji hökmünde ulgamlaýyn öwrenilmegi Theodore Schultz (1961) we Gary Becker (1964) bilen başlandy. Becker iki görnüşü tapawutlandyrdy: umumy adam maýasy (dürli ugurlarda ulanylýan bilim we başarnyklar) we firma üçin ýörite adam maýasy (diňe belli bir guramada gymmatly bolan başarnyklar).

Bilim we başarnyklar iki görnüşe bölünýär: görünýän maýa (diplomlar, şahadatnamalar, resmi tejribe) we gizlin maýa (karar berme ukyby, döredijilik, çylşyrymly ýagdaýlarda tiz hereket etmek). Startaplar üçin gizlin maýa has gymmatly bolup durýar, sebäbi irki tapgyrda öňde görülmedik meseleleri çözmek zerur bolýar.

2.2 Resurslar Esasly Garaýyş we Dinamiki Mümkinçilikler

Barney (1991) tarapyndan işlenip düzülen Resurslar Esasly Garaýyş (RBV) görä, uzak möhletli bäsleşik artykmaçlygy içerki serişdelerden gelýär: gymmatly, seýrek, gaýtalap bolmajak we çalşyrylmajak serişdelerden. Adam maýasy bu dört şerte ajaýyp derejede laýyk gelýär.

Teece, Pisano we Shuen (1997) bu garaýyşy dinamiki mümkinçilikler düşünjesi bilen giňeltdi — daşky gurşawdaky üýtgemeleri duýmak, mümkinçiliklerden peýdalanmak we içerki serişdeleri täzedan düzmek ukyby. Startaplarda bu mümkinçilikler diýen ýaly bütün adam maýasyna baglydyr.

2.3 Şumpeteriň Telekeçilik Nazaryýeti

Şumpeter (1934) telekeçini «täze birleşmeleri» döredip, ykdysady ösüşi amala aşyryýan esasy agent hökmünde häsiýetlendirdi. Şumpeteriň telekeçisi öz özeni boýunça adam maýasy hadysasydyr: beýlekileriň görmejek önümçilik täzedan birleşmelerini görmek ukyby, olary amala aşyrmak üçin guramalar gurnamak we kynçylyklara garamazdan tagalla etmek.

Ösüp barýan ykdysadyýetlerde bu wezipe hem has zerur, hem has kyn. Zerur, sebäbi köplenç netijesiz uly firmalar giň innowasiýa giňişligini goýýarlar. Kyn,

sebäbi zerur adam maýasy — tehniki bilim, dolandyryş ussatlygy, tejribä esaslanýan töwekgelçilik çydamlylygy — seýrekdir we daşary ýurda gitmä has ýakyndyr.

2.4 Sosial Maýa Adam Maýasynyň Bir Bölegi Hökmünde

Häzirki zaman barlaglary sosial maýany — gatnaşyklar ulgamy, özara hormat we ynam gurluşlary — adam maýasynyň aýrylmaz bölegi hökmünde kabul edýär. Startaplar üçin sosial maýa maliýe maýasynyň edip bilmejek wezipelerini ýerine ýetirýär: bazar ynanarlylygyny gazanmazdan öň müşderiler we üpjünçiler bilen irki gatnaşyk, bilim paýlaşmak we maýadarlary hem zehini özüne çekýän abraý signallary.

3. Adam Maýasynyň Düzümleri we Serişdeleri

3.1 Esasy Üç Düzüm

Bilim we akyl maýasy — resmi bilim derejesi, pudaga degişli tehniki bilim we ýokary derejeli pikirlenmek ukyby. Colombo we Grilli (2005) esaslandyryjylaryň tehniki ýokary biliminiň kärhananyň çalt ösüşini ep-esli öňe geçirýändigini anykladylar.

Tejribe maýasy — öňki hünärmen wezipelerinden toplan bilimler. Tejribeli esaslandyryjylar töwekgelçilik bahalarynyň has takykdyrlar, signal we ses-ün tapawudyny has gowy saýgarýarlar we seýrek serişdeleri has netijeli paýlaýarlar.

Sosial we gatnaşyk maýasy — hyzmatdaşlar arasynda şahsyýetara ynam, toparyň daşarky gatnaşyklar ulgamy we maýadarlary, hyzmatdaşlary we zehini özüne çekýän abraý maýasy.

3.2 Almagyň, Ösdürmegiň we Saklamagyň Serişdeleri

Almagyň serişdeleri: Hünär torlaryny, akselerator we inkubator gurşawlaryny, uniwersitet hyzmatdaşlygyny we diaspora tor ulgamlaryny ulanmak.

Ösdürmegiň serişdeleri: Tejribeli telekeçiler tarapyndan hemaýatçylyk, funksiýalararasý iş gezekçiligi, pudak torlaryna gatnaşmak hem-de arzan bahaly sanly öwrenmek platformalary.

Saklamagyň serişdeleri: Paýly töleg gurluşlary (ESOP-lar we warrantlar), psihologiki howpsuzlygy, aýdyň maksady we ähmiýetli garaşsyzlygy bolan guramaçylyk medeniýeti.

4. Tejribi Subutnamalar

4.1 Barlag Netijeleri

200 hünärmeniň arasynda geçirilen barlag şuny tassyklady: respondensleriň 82%-i emeli intellekti dolandyrmagy we prompt-inženerçiligi iň möhüm ösýän başarnyk hökmünde kesgitledi. 78%-i bolsa çäklendirilen serişdeleri paýlamakda fiziki ofis infrastrukturasynda garanyňda işgärleriň ösüşine maýa goýmagy artykmaç gördi.

Bu netije Romer (1990) tarapyndan subut edilen teoriýa laýyk gelýär: bilim fiziki maýadan tapawutlylykda bäsleşik däl häsiýete eýe we daşarky täsirleri döredýär. Adam maýasyna maýa goýmak fiziki serişdelere maýa goýumdan tapawutlylykda birleşik esasynda artýar.

4.2 Türkmen Startaplarynyň Mysallary

Begençbiar — bäsleşik orny esasan esaslandyryjynyň ussaçylyk önümçilik usullaryndaky bedenleşen bilimlerine, premium müşderi toplumy bilen ynama esaslanýan gatnaşyklaryna we guramaçylyk öwrenmesine daýanýar.

Zootel — öz saýlap almasyny ýöriteleşdirilen bilimden: weterinar ylmy we heýwan saglygyndan alýar. Bu bilim bäsdeşler tarapyndan tiz alynyp bilinmeýär we güýçli sadyk müşderi höwesini döredýär.

4.3 Halkara Mysallar

Shopify — Liquid şablonlary we API ekosistema ulgamyna esaslanýan innowasiýasy esaslandyryjy toparynda jemlenýän programmalaşdyrma biliminiň, önüm dizaýn duýgusynyň we söwdagär empatyýasynyň seýrek birleşmesiniň önümidir.

OYO — adam maýasynyň gowşak ösüşi bilen guramaçylyk giňelemesiniň ylalaşmagy barada ters netijeleriň hakykat ýüzündäki güýjüni görkezýär.

5. Netije we Teklipleri

Bu makala teoriki we tejribi esasynda adam maýasynyň startap üstünliginiň esasy we iň durnukly hereketlendirijisini düzýändigini subut etdi.

Telekeçiler üçin ähmiýeti: Esaslandyryjylyk toparyň düzümini strategiki dizaýn meselesi hökmünde kabul etmelidirler. Toparyň adam maýasy profili islendik irki önüm ýa bazar kararyndan has wajypdyr.

Döwlet syýasaty üçin ähmiýeti: Ösüp barýan ykdysadyýetlerde hökümetiň iň netijeli gatyşygy täze kärhanalara adam maýasynyň hilini ýokarlandyryan bilim, hemaýatçylyk we bilim paýlaşmak infrastrukturasyna maýa goýmakdyr.

Subutnamalar birmeňzeş ugurda: ilki adamlara maýa goýup — galanlary gurmak üçin mümkinçilik özüni görkezýär.

Esasy Çeşmeler

Becker, G. S. (1964). Adam maýasy. Çikago Uniwersitetiniň neşirýaty.

Barney, J. B. (1991). Firanyň serişdeleri we durnukly bäsleşik artykmaçlygy.

Dolandyryş žurnaly.

Schumpeter, J. A. (1934). Ykdysady ösüşiň nazaryýeti. Garvard Uniwersitetiniň neşirýaty.

Ries, E. (2011). Ýuka startup. Crown Business.

Romer, P. M. (1990). Endogen tehnologiki üýtgeşme. Syýasy ykdysadyýet žurnaly.

Schultz, T. W. (1961). Adam maýasyna maýa goýmak. Amerikan ykdysady synlama.

Teece, D. J., Pisano, G., & Shuen, A. (1997). Dinamiki mümkinçilikler we strategiki dolandyryş. Strategiki dolandyryş žurnaly.